

การศึกษาทักษะการนิเทศการสอนของผู้นิเทศตามการรับรู้ของตนเอง
และของครูโรงเรียนเทพลีลา

THE STUDY OF INSTRUCTIONAL SUPERVISORY SKILLS OF SUPERVISORS AS
PERCEIVED BY THEMSELVES AND TEACHERS AT THEPLEELA SCHOOL

นางสาว นัารินทร์ ก้อนเพชร *

Miss Namrin Konpeth

ผศ.ดร.จุไรรัตน์ สุตรง **

Asst. Prof. Jurairat Sudrung , Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.เพื่อศึกษาทักษะการนิเทศการสอนของผู้นิเทศในโรงเรียนเทพลีลา ตามการรับรู้ของตนเองของผู้นิเทศ 2.เพื่อศึกษาทักษะการนิเทศการสอนของผู้นิเทศในโรงเรียนเทพลีลา ตามการรับรู้ของครูผู้รับการนิเทศ 3.เพื่อเปรียบเทียบทักษะการนิเทศการสอนของผู้นิเทศในโรงเรียนเทพลีลา ระหว่างการรับรู้ของตนเองของผู้นิเทศและตามการรับรู้ของครูผู้รับการนิเทศ ประชากรคือผู้นิเทศการสอนในโรงเรียนเทพลีลา จำนวน 17 คน และครูผู้สอนในโรงเรียนเทพลีลาจำนวน 90 คน รวม 107 คน เครื่องมือเป็นแบบสอบถามจำนวน 2 ฉบับ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และการหาค่า (t-test) ผลการวิจัยพบว่า 1) ตามการรับรู้ของตนเองของผู้นิเทศ ผู้นิเทศมีทักษะการนิเทศในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ตามการรับรู้ของครูผู้รับการนิเทศ ผู้นิเทศมีทักษะการนิเทศอยู่ในระดับปานกลาง 3) เปรียบเทียบทักษะการนิเทศของผู้นิเทศตามการรับรู้ของตนเองและตามการรับรู้ของครูผู้รับการนิเทศ จำแนกตามทักษะการนิเทศ พบว่ามีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้ง 2 ทักษะ

* นิสิตมหาบัณฑิตสาขาวิชานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่อยู่ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: coolrin.hot@gmail.com

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาสาขาวิชานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: jurairat-s@hotmail.com

ISSN1905-4491

Abstract

The study aimed to 1) examine the instructional supervisory skills of supervisors at Thepleela School as perceived by themselves 2) examine the instructional supervisory skills of supervisors at Thepleela School as perceived by teachers who were the supervisees 3) compare between the perception of the supervisors themselves and the perception of teachers who were the supervisees toward the instructional supervisory skills of supervisors at Thepleela School.

There were 107 participants which included 17 supervisors and 90 teachers of Thepleela School. The instruments used in this study comprised of two questionnaires and the data were analyzed using mean (\bar{x}), standard deviation (SD) and t-test. The study found that 1) as perceived by the supervisors themselves; their overall instructional supervisory skills were at highest level 2) as perceived by teachers who were the supervisees; the instructional supervisory skills of supervisors were at moderate level 3) the comparison between the instructional supervisory skills as perceived by the supervisors themselves and as perceived by the teachers who were under supervision which considered by type of the supervisory skills shown the statistically significant differences at .05 in both skills.

คำสำคัญ: ทักษะระหว่างบุคคล / ทักษะทางเทคนิค

KEYWORDS: INTERPERSONAL SKILLS, TECHNICAL SKILLS

บทนำ

การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการ การทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศหรือครูผู้สอน เพื่อร่วมกันพัฒนา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีคุณภาพสูงสุด เพราะฉะนั้นผู้ที่ทำหน้าที่ในการนิเทศ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ที่จะทำให้ผู้รับการนิเทศเกิดขวัญ และกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มความสามารถ ดังที่ Carter V. Good (1973) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษามีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการพัฒนาทางอาชีพ ช่วยพัฒนาความสามารถของครู ช่วยให้ครูเลือกและปรับปรุงวิธีการสอนตลอดจนจัดสรรสื่อและอุปกรณ์ที่เหมาะสมในการสอนหรือการปรับปรุงวิธีการสอนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น และผู้ที่ทำหน้าที่ในการนิเทศครูโดยตรงก็คือ ผู้นิเทศภายในโรงเรียน และการนิเทศภายในโรงเรียนจะได้ผลดีไม่น้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับความร่วมมือกันของผู้บริหาร ครูผู้สอนและบุคลากรต่างๆ ภายในโรงเรียน ดังนั้นการจัดการนิเทศภายในโรงเรียนจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้การศึกษาของโรงเรียนมีคุณภาพมากขึ้น เพราะการนิเทศภายในโรงเรียนถือเป็นการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ในวิชาชีพภายในโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และนำไปสู่ความสำเร็จซึ่งมีเป้าหมายหลักก็คือ การทำให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพโดยอาศัยการนิเทศ และสามารถทำให้ครูผู้สอนเกิดการยอมรับในกติกาเดียวกัน เพื่อผลประโยชน์ที่จะเกิดแก่ตัวผู้เรียนเป็นหลัก (Glickman, 2010) ด้วยเหตุผลในด้านความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนนี้เองทำให้ผู้นิเทศจะต้องมีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับการนิเทศเป็นอย่างดี โดยเฉพาะการนิเทศการสอนเพราะ การนิเทศการสอนคือกระบวนการสร้างความร่วมมือกันของผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศเพื่อปรับปรุงการสอนของครู และพัฒนาการเรียนของเด็กให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพครูให้มีมาตรฐานในทุกๆ ด้านสามารถเป็นที่ยอมรับของผู้รับการนิเทศ ก็จะช่วยส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพด้านการเรียนรู้ของผู้เรียนเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน ซึ่งกระบวนการที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือ การนิเทศการสอนนั่นเอง และการนิเทศจะเกิดประสิทธิภาพไม่น้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับทักษะที่ดีของผู้นิเทศนั่นเอง เพราะฉะนั้นการจะพัฒนาการนิเทศการสอนให้มีประสิทธิภาพ สิ่งแรกที่ควรพัฒนาคือ ทักษะการนิเทศของผู้นิเทศเพื่อจะช่วยให้ครูผู้สอนเกิดความ

เชื่อถือ ศรัทธาในความสามารถและยอมรับคำแนะนำจากผู้นิเทศตลอดจนนำผลการนิเทศไปปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และการจัดการนิเทศภายในโรงเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้นั้น ผู้นิเทศจะต้องเป็นผู้ที่มีทั้งความรู้ ความสามารถและมีทักษะในการนิเทศทั้งด้านทักษะระหว่างบุคคล และทักษะทางเทคนิคเป็นอย่างดีจึงจะทำให้การทำงานต่างๆ ดำเนินการไปด้วยความราบรื่นและมีประสิทธิภาพ (ประทุม ศรีวะโร, 2548) จากความสำคัญของการนิเทศการสอนที่กล่าวไปแล้วนั้น ทำให้ผู้นิเทศจะต้องเป็นผู้ที่มีทักษะในการนิเทศเป็นอย่างดีต้องมีทั้งความรู้ ความสามารถและมีมนุษยสัมพันธ์กับคนในหน่วยงาน หรือในโรงเรียนเป็นอย่างดี ดังที่ Glickman (2004) กล่าวว่า ผู้นิเทศควรมีทักษะการนิเทศ 2 ด้านคือ

1. ทักษะระหว่างบุคคล (Interpersonal skills) เป็นทักษะที่ผู้นิเทศควรปฏิบัติต่อผู้รับการนิเทศ ประกอบไปด้วย

1.1 พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Intrapersonal interaction) คือการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลทั้งที่เป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม ในการทำงานนั้นไม่มีใครที่จะสามารถกระทำคนเดียวทั้งหมด และประสบความสำเร็จได้โดยไม่ต้องพึ่งพาบุคคลอื่นเลย ดังที่ ปรียาภรณ์ วงศ์อนุตรโรจน์(2548) ที่กล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นความสามารถที่แต่ละคนจะมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นไม่ว่าจะเป็นเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชาหรือผู้ใต้บังคับบัญชาก็ตาม

1.2 คุณลักษณะเฉพาะของผู้นิเทศ (Characteristics of supervisory) คือผู้นิเทศจะต้องเป็นผู้มีลักษณะที่เหมาะสมซึ่ง Glickman (2004) ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้นิเทศไว้ดังนี้ 1) ผู้นิเทศต้องเป็นผู้ฟังที่ดี 2) ผู้นิเทศต้องสามารถตอบคำถามได้ถูกต้องชัดเจน 3) ผู้นิเทศต้องสามารถกระตุ้นผู้รับการนิเทศหรือสามารถเป็นที่ยอมรับของผู้รับการนิเทศได้ 4) ผู้นิเทศต้องสามารถเสนอแนวทางหรือข้อคิดกับครูได้ 5) ผู้นิเทศต้องสามารถเลือกแนวทางหรือแนวปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาให้ครูได้ 6) ผู้นิเทศต้องสามารถตั้งประเด็นปัญหาที่ครูเสนอมาและสามารถเสนอแนวทางการแก้ปัญหาตลอดจนจัดลำดับความสำคัญของปัญหาได้ 7) ผู้นิเทศสามารถชี้แนะแนวทางให้ครูปฏิบัติตามได้ 8) ผู้นิเทศต้องตั้งเกณฑ์และกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน 9) ผู้นิเทศต้องเสริมแรงให้ครูโดยใช้คำพูดในเชิงบวก

1.3 การเลือกใช้ทักษะตามความแตกต่างระหว่างบุคคล (Supervisory skill selection for individual differences) ความแตกต่างระหว่างบุคคลมีผลต่อการทำงานเพราะฉะนั้นผู้นิเทศจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาและทำความเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ทักษะทางเทคนิค(technical skills) เป็นทักษะที่ผู้นิเทศควรปฏิบัติให้มีความเชี่ยวชาญประกอบไปด้วย

2.1 ทักษะการประเมินและวางแผน (Assessing and Planning skills) การประเมินและวางแผนเป็นกระบวนการสำคัญที่ผู้นิเทศและครูจะต้องกระทำร่วมกันเพื่อกำหนดแนวทางและวางเป้าหมาย

2.2. ทักษะการสังเกต (Observing skill) การสังเกตการสอนมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้นิเทศ เพราะบทบาทที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้นิเทศคือ การสนับสนุนส่งเสริมให้ครูพัฒนาการเรียนการสอน ดังนั้นผู้นิเทศจึงจำเป็นต้องเข้าใจปัญหาต่างๆของการจัดการเรียนการสอน วิธีการสังเกตการณ์สอนตลอดจนเครื่องมือต่างๆในการสังเกตการสอน (วัชรรา เล่าเรียนดี, 2548)

2.3 ทักษะการวิจัยและการประเมินผล (Research and Evaluation skills) การวิจัยทางการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งการวิจัยในแต่ละประเภทมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ดังที่ Glickman (2004) ได้กล่าวถึงการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพไว้ดังนี้ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยในรูปแบบนี้จะเน้นการศึกษาที่

ทำได้ด้วยการวัดโดยใช้ข้อมูลทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษาในลักษณะขอความสัมพันธ์ที่หลากหลายเพื่อทำความเข้าใจคนหรือกลุ่มคน ผลที่ได้จะเป็นลักษณะเรื่องเล่าบรรยายไม่สามารถแยกแยะความสัมพันธ์ของเหตุและผลออกจากกันชัดเจน

และจากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาการดำเนินงานการนิเทศภายในของโรงเรียนเทพลีลาตามที่ได้สรุปไว้ในโครงการนิเทศวิชาการตรงตามมาตรฐานที่ 7 ของโรงเรียนเทพลีลา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร ประจำปีการศึกษา 2557 ซึ่งผลการประเมินในส่วนของความพึงพอใจของครูที่มีต่อการนิเทศภายในโรงเรียนโดยแบ่งระดับความพึงพอใจเป็น 4 ระดับและประเมินทั้งหมดเป็น 5 ด้านพบว่า ผลการประเมินยังมีหลายด้านที่ยังอยู่ในระดับความพึงพอใจระดับน้อย ได้แก่ 1. ด้านความเหมาะสมของกิจกรรมนิเทศ ในส่วนของการให้คำปรึกษา มีระดับความพึงพอใจระดับน้อย 2. ด้านความเชี่ยวชาญและทักษะการนิเทศที่ดีของผู้นิเทศ ในส่วนของการให้ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน มีระดับความพึงพอใจระดับน้อย 3. ด้านการปฏิบัติในส่วนของครูมีความเข้าใจและทักษะในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้นมีระดับความพึงพอใจระดับน้อย กล่าวคือทั้ง 3 ด้านดังกล่าวนี้ล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับความสามารถหรือความเชี่ยวชาญของผู้นิเทศทั้งสิ้น เพราะการให้คำปรึกษาแก่ครูผู้สอน การสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ครูผู้สอนจะช่วยทำให้ครูหรือผู้รับการนิเทศมีความเข้าใจและเกิดทักษะที่ดีในการปฏิบัติงานมากขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ทำให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูประสบความสำเร็จมากขึ้น

จากเหตุผลที่กล่าวในข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับทักษะการนิเทศของผู้นิเทศในโรงเรียนเทพลีลาตามการรับรู้ของตนเองและของครูผู้รับการนิเทศ จะสามารถพัฒนาระบบการนิเทศภายในโรงเรียนเทพลีลาให้พัฒนามากขึ้น โดยใช้แนวคิดการนิเทศของ Glickman(2004) ซึ่งได้เสนอแนวคิดและทักษะการนิเทศไว้ 2 ด้านคือ 1. ทักษะระหว่างบุคคล (Interpersonal skills) 2. ทักษะทางเทคนิค(Technical skills) ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนา ทักษะการนิเทศของผู้นิเทศในโรงเรียนเทพลีลา และพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอนตลอดจนการทำงานของครูผู้สอน ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณภาพที่ดีของผู้เรียนสืบต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาทักษะการนิเทศการสอนของผู้นิเทศในโรงเรียนเทพลีลา ตามการรับรู้ของตนเองของผู้นิเทศ
2. เพื่อศึกษาทักษะการนิเทศการสอนของผู้นิเทศในโรงเรียนเทพลีลา ตามการรับรู้ของครูผู้รับการนิเทศ
3. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการนิเทศการสอนของผู้นิเทศในโรงเรียนเทพลีลาระหว่างการรับรู้ของตนเองของผู้นิเทศและตามการรับรู้ของครูผู้รับการนิเทศ

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ จะการศึกษาทักษะการนิเทศการสอนของผู้นิเทศตามการรับรู้ของตนเองและของครูโรงเรียนเทพลีลา ซึ่งมีขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตประชากร คือ ผู้นิเทศ และครูผู้รับการนิเทศโรงเรียนเทพลีลา จำนวน 107 คน
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาทักษะทางการนิเทศของผู้นิเทศในโรงเรียนเทพลีลาตามการรับรู้ของตนเองและของครู จะยึดทักษะของผู้นิเทศของ Glickman (2004) ประกอบด้วยทักษะการนิเทศของผู้นิเทศ 2 ด้านคือ
1. ทักษะระหว่างบุคคล ได้แก่ 1) พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 2) คุณลักษณะเฉพาะของผู้นิเทศ 3) การเลือกใช้ทักษะตามความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ทักษะทางเทคนิค ได้แก่ 1) ทักษะการประเมินและวางแผน 2) ทักษะการสังเกต 3) ทักษะการวิจัยและการประเมินผล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรคือ รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายบริหารวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ รองหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอนทั้งหมดของโรงเรียนเทศบาลจำนวน 1, 8, 8 และ 90 คน ตามลำดับ รวมจำนวนทั้งหมด 107 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือในงานวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามจำนวน 2 ฉบับ สำหรับผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศทุกคน โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับทักษะการนิเทศของผู้นิเทศตามการรับรู้ของตนเองและของครูผู้รับการนิเทศ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบบ 5 ระดับ เกี่ยวกับทักษะการนิเทศ ประกอบด้วยทักษะการนิเทศของผู้นิเทศ 2 ด้านคือ 1. ทักษะระหว่างบุคคล 2. ทักษะทางเทคนิค

3. การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1) ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะการนิเทศของ Glickman (2004) เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

2) สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิดและขอบเขตการวิจัย

3) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อพิจารณาตรวจสอบ และนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

4) นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วจัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และหาร้อยละนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตารางประกอบคำบรรยาย

2) ข้อมูลเกี่ยวกับทักษะการนิเทศของผู้นิเทศ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

3) ข้อมูลการเปรียบเทียบทักษะการนิเทศของผู้นิเทศในโรงเรียนเทศบาล ระหว่างการรับรู้ของตนเองและการรับรู้ของครูวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่า (t-test) เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบคำบรรยาย

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้นิเทศส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ปฏิบัติงานในตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ รองหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และผู้ช่วยผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานวิชาการ วุฒิการศึกษาสูงสุดคือ ระดับปริญญาโท มีประสบการณ์ด้านการนิเทศระหว่าง 11 - 15 ปี ส่วนใหญ่เคยได้รับการอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการนิเทศ

ผู้รับการนิเทศส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ปฏิบัติการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ วุฒิการศึกษาสูงสุดคือระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ด้านการสอนระหว่าง 6 - 10 ปีส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการนิเทศ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทักษะการนิเทศของผู้นิเทศ ตามการรับรู้ของตนเองและของครูโรงเรียนเทศบาล และการเปรียบเทียบทักษะการนิเทศการสอนของผู้นิเทศในโรงเรียนเทศบาล ตามการรับรู้ของตนเองของผู้นิเทศและตามการรับรู้ของครูผู้รับการนิเทศจำแนกเป็นรายด้าน 6 ด้านดังนี้

1. ทักษะระหว่างบุคคลทางด้านพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมของทักษะระหว่างบุคคลทางด้านพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ตามการรับรู้ของผู้นิเทศมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.61 อยู่ในระดับมากที่สุด และตามการรับรู้ของครูผู้รับการนิเทศมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.63 อยู่ในระดับมาก และพบว่ามี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ตามการรับรู้ของผู้นิเทศทักษะที่สูงที่สุดคือ สามารถเข้าใจผู้อื่นและเพื่อนร่วมงานได้ดีมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.82 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ใช้คำพูดที่ดีในการแนะนำหรือสัมภาษณ์ผู้ร่วมงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.70 อยู่ในระดับมากที่สุด และเป็นผู้มีความช่างสังเกต และสามารถพูดอธิบายได้อย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 เท่ากัน อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ ตามการรับรู้ของผู้รับการนิเทศทักษะที่สูงที่สุดคือ สามารถเข้าใจผู้อื่นและเพื่อนร่วมงานได้ดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ใช้คำพูดที่ดีในการแนะนำหรือสัมภาษณ์ผู้ร่วมงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 อยู่ในระดับมาก และเป็นผู้มีความช่างสังเกต และสามารถพูดอธิบายได้อย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 เท่ากัน อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบเป็นรายข้อของทักษะระหว่างบุคคลทางด้านพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ตามการรับรู้ของผู้นิเทศและครูผู้รับการนิเทศพบว่า มีข้อคิดเห็นตรงกันในข้อที่มีค่าเฉลี่ย 3 ลำดับแรก และพบว่าทุกข้อมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ทักษะระหว่างบุคคลด้านคุณลักษณะเฉพาะของผู้นิเทศ ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมของทักษะระหว่างบุคคลด้านคุณลักษณะเฉพาะของผู้นิเทศ ตามการรับรู้ของผู้นิเทศมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.34 อยู่ในระดับมาก และตามการรับรู้ของครูผู้รับการนิเทศมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.49 อยู่ในระดับปานกลางและพบว่ามี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ตามการรับรู้ของผู้นิเทศทักษะที่สูงที่สุด คือเป็นที่ยอมรับของผู้รับการนิเทศมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 อยู่ในระดับมาก และมีความสามารถในการตอบคำถามได้อย่างถูกต้องชัดเจน และสามารถนำเสนอแนวทางการปฏิบัติหรือข้อคิดในการแก้ปัญหาให้แก่ผู้รับการนิเทศได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 เท่ากันอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ตามการรับรู้ของผู้รับการนิเทศทักษะที่สูงที่สุด คือเป็นผู้รับฟังที่ดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 อยู่ในระดับมาก และมีความสามารถในการตอบคำถามได้อย่างถูกต้องชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบเป็นรายข้อของทักษะระหว่างบุคคลด้านคุณลักษณะเฉพาะของผู้นิเทศ ตามการรับรู้ของผู้นิเทศและครูผู้รับการนิเทศพบว่า มีข้อคิดเห็นที่ต่างกันในเรื่องที่มีค่าเฉลี่ย 3 ลำดับแรก และพบว่าทุกข้อมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ทักษะระหว่างบุคคลทางการเลือกใช้ทักษะตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมของทักษะระหว่างบุคคลทางการเลือกใช้ทักษะตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ตามการรับรู้ของผู้นิเทศมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.45 อยู่ในระดับมากและตามการรับรู้ของครูผู้รับการนิเทศมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.42 อยู่ในระดับปานกลาง และพบว่ามี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ตามการรับรู้ของผู้นิเทศทักษะที่สูงที่สุด คือ มีความสามารถในการเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือมีความสามารถ

ในการเลือกเทคนิควิธีการนิเทศได้เหมาะสมกับบุคคล และมีความเข้าใจความแตกต่างในการรับความกดดันหรือการแสดงออกทางอารมณ์ของแต่ละบุคคลได้เป็นอย่างดีมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 เท่ากัน อยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเข้าใจความแตกต่างทางด้านสภาวะแวดล้อมหรือภูมิหลังของแต่ละบุคคลได้ดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ตามการรับรู้ของผู้รับการนิเทศทักษะที่สูงที่สุด คือ มีความเข้าใจความแตกต่างในการรับความกดดันหรือการแสดงออกทางอารมณ์ของแต่ละบุคคลได้เป็นอย่างดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีความสามารถในการเลือกเทคนิควิธีการนิเทศได้เหมาะสมกับบุคคล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 อยู่ในระดับมาก และมีความเข้าใจความแตกต่างในการรับความกดดันหรือการแสดงออกทางอารมณ์ของแต่ละบุคคลได้เป็นอย่างดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41 อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบเป็นรายชื่อของทักษะระหว่างบุคคลทางการเลือกใช้ทักษะตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ตามการรับรู้ของผู้นิเทศและครูผู้รับการนิเทศพบว่า มีข้อคิดเห็นต่างกันในเรื่องที่มีค่าเฉลี่ย 3 ลำดับแรกแตกต่างกันในลำดับที่ 3 และพบว่าทุกข้อมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ทักษะทางเทคนิคทางด้านทักษะการประเมินและวางแผน ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมของทักษะทางเทคนิคทางด้านทักษะการประเมินและวางแผน ตามการรับรู้ของผู้นิเทศมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.66 อยู่ในระดับมากที่สุดและตามการรับรู้ของครูผู้รับการนิเทศมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.48 อยู่ในระดับปานกลางและพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อพบว่า ตามการรับรู้ของผู้นิเทศทักษะที่สูงที่สุดคือ ความสามารถในการประเมินจากการสังเกตและการฟัง และมีความสามารถในการประเมินจากการสังเกตในชั้นเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.76 เท่ากัน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือมีความสามารถในการวางแผนการปฏิบัติงานได้อย่างมีระบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 อยู่ในระดับมากที่สุด และมีความสามารถในการบริหารจัดการการดำเนินงานได้ตรงตามวัตถุประสงค์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ ตามการรับรู้ของผู้รับการนิเทศทักษะที่สูงที่สุด คือความสามารถในการประเมินจากการสังเกตและการฟัง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58 อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ มีความสามารถในการประเมินจากการสังเกตในชั้นเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 อยู่ในระดับปานกลาง และ มีความสามารถในการวางแผนการปฏิบัติงานได้อย่างมีระบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบเป็นรายชื่อของทักษะทางเทคนิคทางด้านทักษะการประเมินและวางแผนตามการรับรู้ของผู้นิเทศและครูผู้รับการนิเทศพบว่า มีข้อคิดเห็นที่ต่างกันในเรื่องที่มีค่าเฉลี่ย 3 ลำดับแรก ในลำดับที่ 2 และ 3 และพบว่าทุกข้อมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ทักษะทางเทคนิคทางด้านทักษะการสังเกต ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมของทักษะทางเทคนิคทางด้านทักษะการสังเกต ตามการรับรู้ของผู้นิเทศมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.64 อยู่ในระดับมากที่สุด และตามการรับรู้ของครูผู้รับการนิเทศมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.48 อยู่ในระดับปานกลาง และพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อพบว่า ตามการรับรู้ของผู้นิเทศทักษะที่สูงที่สุดคือสามารถสังเกตพฤติกรรมหรือการแสดงออกของพฤติกรรมของแต่ละบุคคลได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.70 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ สามารถวิเคราะห์ข้อมูลและตีความหมายการสังเกตการสอนได้ดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 อยู่ในระดับมากที่สุด และสามารถเลือกหรือสร้างเครื่องมือที่เหมาะสมในการสังเกตเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพได้อย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ ตามการรับรู้ของผู้รับการนิเทศทักษะที่สูงที่สุด คือสามารถสังเกตพฤติกรรมหรือการแสดงออกของพฤติกรรมของแต่ละบุคคลได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือสามารถวิเคราะห์ข้อมูลและตีความหมายการสังเกตการ

สอนได้ดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 อยู่ในระดับมาก และสามารถเลือกหรือสร้างเครื่องมือที่เหมาะสมในการสังเกตเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพได้อย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบเป็นรายชื่อของทักษะทางเทคนิคทางด้านทักษะการสังเกต ตามการรับรู้ของผู้นิเทศ และครูผู้รับการนิเทศพบว่า มีข้อคิดเห็นตรงกันในข้อที่มีค่าเฉลี่ย 3 ลำดับแรกและพบว่าทุกข้อ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05

6. ทักษะทางเทคนิคทางด้านทักษะการวิจัยและการประเมินผล ผลการวิจัยพบว่าในภาพรวมของทักษะทางเทคนิคทางด้านทักษะการวิจัยและการประเมินผล ตามการรับรู้ของผู้นิเทศมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.48 อยู่ในระดับมาก และตามการรับรู้ของครูผู้รับการนิเทศมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.46 อยู่ในระดับปานกลาง และพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อพบว่า ตามการรับรู้ของผู้นิเทศทักษะที่สูงที่สุด คือ มีทักษะในการวิจัยเชิงปริมาณ และมีทักษะมีการวิจัยเชิงคุณภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 เท่ากัน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือมีความสามารถในการนำผลการวิจัยไปพัฒนาการนิเทศการสอนได้ คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 อยู่ในระดับมาก และสามารถเลือกใช้เครื่องมือในการประเมินผลได้อย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ตามการรับรู้ของผู้รับการนิเทศทักษะที่สูงที่สุด คือ มีทักษะในการวิจัยเชิงปริมาณมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือมีทักษะมีการวิจัยเชิงคุณภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 อยู่ในระดับมาก และสามารถเลือกใช้เครื่องมือในการประเมินผลได้อย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบเป็นรายชื่อของทักษะทางเทคนิคทางด้านทักษะการวิจัยและการประเมินผล ตามการรับรู้ของผู้นิเทศและครูผู้รับการนิเทศพบว่า มีข้อคิดเห็นที่ต่างกันในเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ต่างกันในลำดับที่ 2 และพบว่าทุกข้อมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบทักษะการนิเทศการสอนของผู้นิเทศในโรงเรียนเทศบาลตามการรับรู้ของตนเองของผู้นิเทศและตามการรับรู้ของครูผู้รับการนิเทศโดยวิเคราะห์เป็นภาพรวม 6 ด้าน และวิเคราะห์โดยจำแนกตามทักษะ 2 ทักษะ 1. ทักษะทางเทคนิค 2. ทักษะระหว่างบุคคล

1. เปรียบเทียบทักษะการนิเทศของผู้นิเทศตามการรับรู้ของตนเองและของครูผู้รับการนิเทศโดยภาพรวมจำแนกตามทักษะการนิเทศ 1. ทักษะระหว่างบุคคล 2. ทักษะทางเทคนิคผลการวิจัยพบว่า ทักษะระหว่างบุคคลและทักษะทางเทคนิค ตามการรับรู้ของผู้นิเทศมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.53 อยู่ในระดับมากที่สุด และตามการรับรู้ของครูผู้รับการนิเทศมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.49 อยู่ในระดับปานกลาง และพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อพบว่า ตามการรับรู้ของผู้นิเทศทักษะที่สูงที่สุดคือ ทักษะทางเทคนิค มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 อยู่ในระดับมากที่สุด และทักษะระหว่างบุคคล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ตามการรับรู้ของผู้รับการนิเทศทักษะที่สูงที่สุด คือ ทักษะทางเทคนิค มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 อยู่ในระดับมาก และทักษะระหว่างบุคคล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในภาพรวมจำแนกตามทักษะการนิเทศ ของผู้นิเทศตามการรับรู้ของตนเองและของครูผู้รับการนิเทศพบว่า มีข้อคิดเห็นที่ตรงกันในข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ทักษะทางเทคนิค และทักษะระหว่างบุคคล ตามลำดับ และพบว่าทั้ง 2 ทักษะ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. เปรียบเทียบทักษะการนิเทศของผู้นิเทศตามการรับรู้ของตนเองและของครูผู้รับการนิเทศเป็นรายด้านของทั้ง 2 ทักษะ ผลการวิจัยพบว่า ตามการรับรู้ของผู้นิเทศทักษะที่สูงที่สุด คือ ด้านการประเมินและการวางแผนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านการสังเกต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 อยู่ในระดับมากที่สุด

ตามลำดับ ตามการรับรู้ของผู้รับการนิเทศทักษะที่สูงที่สุดคือ ด้านพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านคุณลักษณะเฉพาะของผู้นิเทศมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 อยู่ในระดับปานกลาง และด้านการประเมินและการวางแผน และด้านการสังเกตมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 เท่ากัน อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบทักษะการนิเทศของผู้นิเทศตามการรับรู้ของตนเองและของครูผู้รับการนิเทศโดยภาพรวม 6 ด้าน พบว่ามีข้อคิดเห็นที่ต่างกันในเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก และพบว่าทุกข้อมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาทักษะการนิเทศการสอนของผู้นิเทศตามการรับรู้ของตนเอง และของครูโรงเรียนเทศบาลมีข้อควรอภิปรายและเสนอแนะได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยเกี่ยวกับทักษะระหว่างบุคคลทางด้านพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลพบว่า ผู้นิเทศและครูผู้รับการนิเทศมีความเห็นตรงกันและมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเป็นอันดับแรก คือ สามารถเข้าใจผู้อื่นและเพื่อนร่วมงานได้ ซึ่งผู้นิเทศมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด และผู้รับการนิเทศมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากซึ่งมีความใกล้เคียงกัน ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ โศรยา สาและสุตารัตน์ สารสว่าง (2558) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ พบว่า แนวทางและข้อเสนอแนะของครูควรดำเนินการดังนี้ ควรสร้างความเข้าใจแก่ครูด้วยวิธีการที่หลากหลาย สอบถามความต้องการของครูเพื่อให้ความช่วยเหลือได้เหมาะสม ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าอาจเป็นเพราะผู้นิเทศส่วนใหญ่เป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และรองหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งจะมีความคุ้นเคยกับสมาชิกในกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นอย่างดี เพราะการทำงานต่างๆ ของครูผู้สอนจะต้องติดต่อประสานงานกับหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้หรือรองหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โดยตรง ทำให้ครูผู้สอนเกิดความเข้าใจในการทำงานต่างๆ ได้เป็นอย่างดีทำให้การทำงานดำเนินไปอย่างราบรื่นและมีคุณภาพ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าถ้าผู้นิเทศมีทักษะด้านนี้อยู่ในระดับมากขึ้นไปจะส่งผลต่อการเป็นผู้นิเทศที่ดีได้ และผู้นิเทศควรมีทักษะที่ดีในการเข้าใจผู้อื่นหรือเพื่อนร่วมงาน ตลอดจนรู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น พยายามเข้าใจผู้ร่วมงานและเคารพในการตัดสินใจหรือรับฟังเห็นผลของผู้อื่นให้มาก ซึ่งสอดคล้องกับ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548) ที่กล่าวว่าความสามารถในการเข้าใจผู้อื่นเป็นการช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ กล่าวคือ สามารถที่จะจดจำชื่อหรือรายละเอียดบุคคล มีความเป็นมิตรกับทุกคน รู้จักเคารพผู้อื่นและทำตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ง่าย รู้จักแสดงความยินต่อผู้อื่นและเพื่อนร่วมงาน การทำตัวเองให้ผ่อนคลายไม่เครียด และรู้จักรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย

2. ผลการวิจัยเกี่ยวกับทักษะระหว่างบุคคลทางด้านคุณลักษณะเฉพาะของผู้นิเทศ พบว่า ผู้นิเทศและครูผู้รับการนิเทศมีความเห็นที่ต่างกันในเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเป็นอันดับแรก คือผู้นิเทศรับรู้ว่าตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เป็นที่ยอมรับของผู้รับการนิเทศ ในขณะที่ผู้รับการนิเทศรับรู้ว่า ผู้นิเทศมีทักษะด้านนี้ต่ำที่สุดทั้งนี้ผู้วิจัยคิดว่าการที่ผู้นิเทศรับรู้ว่ามีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในเรื่องนี้สูงคือเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นเพราะการประเมินผลงานหรือการประเมินการสอนของครู ผู้นิเทศจะเป็นกรรมการในการประเมิน และการแนะนำหรือให้ข้อคิดเห็นต่างๆ เกี่ยวกับการสอนหรือการทำงานแก่ครูผู้สอนจะเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้นิเทศ อีกทั้งตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และรองหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ก็มาจากครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นผู้คัดเลือกที่มีความเหมาะสมทำให้ผู้นิเทศรับรู้ว่าตนเองเป็นที่ยอมรับของครูผู้สอน ในขณะที่ผู้รับการนิเทศรับรู้ว่าผู้นิเทศมีทักษะด้านนี้ต่ำที่สุด ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าสาเหตุเป็นเพราะการขาดการสื่อสารที่ดี คือในบางครั้งหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้หรือรองหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้จะเป็นผู้รับนโยบายจากผู้บริหารโดยตรง เมื่อจำเป็นต้องสั่งงานหรืออธิบายงานบางครั้งอาจไม่เป็นที่พอใจของผู้รับการนิเทศ ด้วยเหตุนี้เองทำให้ผู้รับการ

นิเทศไม่ให้การยอมรับในการทำงานของผู้นิเทศเท่าที่ควร ในส่วนนี้ตามความคิดเห็นของผู้วิจัยคิดว่าการจะได้รับการยอมรับจากผู้อื่น จะต้องเกิดจากการพูดคุยและทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน และสิ่งที่สำคัญที่ควรปฏิบัติก็คือการพูดคุยอย่างตรงไปตรงมาของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ มีการประชุมวางแผนร่วมกัน การรับฟังข้อเสนอแนะหรือความต้องการของครูผู้สอนไม่ใช่เป็นการสั่งงานแต่ต้องเป็นการร่วมปฏิบัติงาน ซึ่งจากผลการวิจัยในด้านนี้พบว่าผู้รับการนิเทศรับรู้ว่าคุณนิเทศมีทักษะเกี่ยวกับการเป็นผู้รับฟังที่ดีมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคืออยู่ในระดับมาก แต่กลับไม่ได้รับการยอมรับซึ่งจากเหตุผลที่กล่าวไปแล้วในตอนต้นทำให้ผู้วิจัยคิดว่า ผู้นิเทศควรทำหน้าที่เสมือนเป็นตัวแทนครูเมื่อรับฟังความคิดเห็นของครูแล้ว ควรจะเสนอความคิดหรือแนวทางการทำงานแก่ผู้บริหารได้ ดังนั้นการพูดคุยแบบเปิดใจเกี่ยวกับการทำงานหรือการปรึกษาหารือเกี่ยวกับงาน น่าจะมีส่วนช่วยให้การดำเนินงานด้านการนิเทศให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี ดังที่ Glickman (2004) ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้นิเทศไว้ว่า ผู้นิเทศต้องเป็นผู้ฟังที่ดีและสามารถกระตุ้นผู้รับการนิเทศให้มีความกระตือรือร้นต่องาน อีกทั้งสามารถเป็นผู้นำในการปฏิบัติงานและการสอนได้ดี และต้องเป็นที่ยอมรับของผู้รับการนิเทศได้

3. ผลการวิจัยเกี่ยวกับทักษะระหว่างบุคคลทางด้านการเลือกใช้ทักษะตามความแตกต่างระหว่างบุคคล พบว่าผู้นิเทศและครูผู้รับการนิเทศมีความเห็นตรงกันในข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีความสามารถในการเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ดี ซึ่งข้อนี้ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศมีการรับรู้เกี่ยวกับทักษะของผู้นิเทศอยู่ในระดับมากที่สุดและอยู่ในระดับมากตามลำดับ ในส่วนนี้ผู้วิจัยคิดว่าการทำงานที่ผู้นิเทศมีความเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลอาจเป็นเพราะผู้นิเทศส่วนใหญ่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการนิเทศและมีประสบการณ์ในการนิเทศมาหลายปี ทำให้ทักษะข้อนี้ผู้นิเทศมีระดับคะแนนเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ เพราะการที่ผู้นิเทศมีความรู้เกี่ยวกับการนิเทศเป็นอย่างดีก็จะส่งผลให้ผู้นิเทศมีความสามารถในการนิเทศที่หลากหลาย ตามความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ดีเช่นกัน ตลอดจนสามารถเข้าใจได้ว่าครูผู้สอนแต่ละคนมีความสามารถที่แตกต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าการทำงานที่ผู้นิเทศมีทักษะข้อนี้สูงสุดจะช่วยส่งเสริมกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนในด้านการนิเทศการสอนได้เป็นอย่างดี เพราะในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีคุณภาพการนิเทศเป็นสิ่งที่สำคัญโดยเฉพาะถ้าผู้นิเทศมีเทคนิควิธีที่หลากหลาย และสามารถเข้าใจครูผู้สอนได้ดีก็จะช่วยกระตุ้นและส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ดังที่ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548) กล่าวว่าผู้นิเทศต้องรู้จักตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็งของแต่ละบุคคลได้เพื่อประโยชน์ในการจัดสรรคํางาน และเห็นคุณค่าของบุคคลว่าคนทุกคนว่ามีความรู้ความสามารถที่แตกต่างกันออกไป

4. ผลการวิจัยเกี่ยวกับทักษะทางเทคนิคทางด้านทักษะการประเมินและวางแผน พบว่าผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศมีความเห็นตรงกันในข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความสามารถในการประเมินจากการสังเกตและการฟัง ซึ่งข้อนี้ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศมีการรับรู้เกี่ยวกับทักษะของผู้นิเทศอยู่ในระดับมากที่สุดและอยู่ในระดับมาก ในส่วนนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าผู้นิเทศส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานหลายปี และเคยได้รับการอบรมในเรื่องของการนิเทศมาแล้ว ซึ่งตำแหน่งของผู้นิเทศส่วนใหญ่จะเป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และรองหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยผู้นิเทศดังกล่าวส่วนใหญ่จะทำหน้าที่รับสมัครครู และแนวครูใหม่ และนิเทศครูผู้สอนด้วยการสังเกตการสอนเป็นประจำอยู่แล้ว ทำให้ทักษะด้านการประเมินจากการสังเกตนั้นจะสามารถทำได้ดี ซึ่งการประเมินจากการสังเกตทั้งสังเกตจากพฤติกรรมหรือคำพูดต่างๆ ล้วนแล้วแต่ต้องใช้ประสบการณ์ทั้งสิ้น ดังที่ Harris (1985) ได้สรุปทักษะด้านเทคนิคไว้ว่า ผู้นิเทศจะต้องมีความสามารถอันประกอบไปด้วยการฟัง การจัดลำดับเรื่องราวต่างๆ ได้ และมีความสามารถในการสังเกตพฤติกรรมได้เป็นอย่างดี ตลอดจนมี

ความรู้ด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยี และที่สำคัญต้องมีความรู้ความชำนาญพิเศษเกี่ยวกับวิชาชีพและมีความรู้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

5. ผลการวิจัยเกี่ยวกับทักษะทางเทคนิคทางด้านทักษะการสังเกต พบว่าผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศมีความเห็นตรงกันในข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ สามารถสังเกตพฤติกรรมหรือการแสดงออกของพฤติกรรมของแต่ละบุคคลได้ ผู้วิจัยมีความคิดว่าการที่ผู้นิเทศมีทักษะอยู่ในเกณฑ์ที่สูงเนื่องจากผู้นิเทศส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานหลายปี และส่วนใหญ่ได้รับการอบรมจึงทำให้ทักษะด้านนี้ส่วนใหญ่อยู่ในระดับที่เป็นที่น่าพอใจ อีกทั้งการสังเกตการสอนถือเป็นเทคนิคการนิเทศที่สามารถเข้าใจผู้รับการนิเทศได้เป็นอย่างดี และผู้นิเทศทุกคนในโรงเรียนจำเป็นต้องนิเทศการสอนจากการเข้าสังเกตการสอนอยู่แล้ว ทำให้ผู้นิเทศมีค่าเฉลี่ยในทักษะด้านนี้สูงสุด ซึ่งการที่ผู้นิเทศมีความสามารถหรือมีทักษะในด้านการสังเกตที่ดีจะช่วยส่งเสริมการทำงานและการสอนของผู้รับการนิเทศได้เป็นอย่างดีด้วย อีกทั้งความสามารถในการสังเกตพฤติกรรมหรือการแสดงออกของพฤติกรรมของแต่ละบุคคลนั้น จะช่วยให้ผู้นิเทศสามารถเลือกวิธีการนิเทศได้อย่างเหมาะสม และยังสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศได้ ดังที่ สุทธนู ศรีไสย์ (2555) ได้กล่าวไว้ว่าการสังเกตพฤติกรรมการสอนของครูเป็นเทคนิควิธีการ ตลอดจนเป็นเครื่องมือที่ผู้นิเทศใช้ในการนิเทศเพื่อปรับปรุงการสอน ดังนั้น การสังเกตจึงต้องได้รับการฝึกเพื่อให้เกิดความชำนาญ การดูไม่ใช่นิเทศ ในการนิเทศผู้นิเทศจะต้องมีจุดมุ่งหมายว่าจะดูอะไร และจะต้องมุ่งความสนใจไปในเรื่องนั้นๆ เพื่อศึกษาพฤติกรรมที่ผู้รับการนิเทศแสดงออกมา การสังเกตการสอนในห้องเรียน จะต้องเลือกใช้เครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับจุดมุ่งหมายของการสังเกตอย่างเจาะจงในห้อง และผู้นิเทศเองต้องสามารถแยกแยะการแสดงออกของพฤติกรรมของครูผู้สอนในขณะที่รับการนิเทศให้ได้ว่า มีพฤติกรรมอย่างไร มีปัญหาหรือข้อดีอย่างไร เพื่อจะได้ร่วมกันพัฒนาการสอนในครั้งต่อไป

6. ผลการวิจัยเกี่ยวกับทักษะทางเทคนิคทางด้านทักษะการวิจัยและการประเมินผล พบว่า ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศมีความเห็นตรงกันในข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ทักษะในการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าผู้นิเทศส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาโท ซึ่งการเรียนในระดับปริญญาโทนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นิเทศจะต้องรู้จักกระบวนการทำวิจัย และประเภทของงานวิจัยเป็นอย่างดีทำให้ทักษะในข้อดังกล่าวนี้ของผู้นิเทศตามการรับรู้ของตนเองและของครูผู้รับการนิเทศอยู่ในระดับมากที่สุดและระดับมาก ตามลำดับ และการที่ผู้นิเทศมีทักษะในการทำวิจัยในด้านต่างๆ ทั้งวิจัยเชิงปริมาณและวิจัยเชิงคุณภาพ จะช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานของผู้นิเทศและส่งผลให้เกิดการออกแบบการนิเทศการสอนที่หลากหลาย ช่วยพัฒนาปรับปรุงการสอนให้เป็นอย่างดีมีคุณภาพดังที่ นิภา ศรีไพโรจน์ (2551) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการวิจัยไว้ว่า การวิจัยช่วยให้เกิดวิทยาการใหม่ๆ เพิ่มพูนมากยิ่งขึ้น ทั้งทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ ช่วยส่งเสริมความรู้ทางด้านวิชาการและศาสตร์สาขาต่างๆ ให้มีการค้นคว้าข้อเท็จจริงมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะว่าการวิจัยจะทำให้มีการค้นคว้าหาความรู้ใหม่ๆเพิ่มเติม ซึ่งทำให้วิทยาการต่างๆ เจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น ทั้งตัวผู้วิจัยและผู้นำเอาเอกสารการวิจัยไปศึกษา

7. ผลการเปรียบเทียบทักษะการนิเทศการสอนของผู้นิเทศระหว่างการรับรู้ของตนเองของผู้นิเทศและตามการรับรู้ของครูผู้รับการนิเทศโดยวิเคราะห์เป็นภาพรวม 6 ด้าน พบว่าผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศมีการรับรู้ทักษะที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดที่ต่างกัน คือผู้นิเทศรับรู้ว่าคุณภาพการประเมินและการวางแผนอยู่ในระดับมากที่สุด ในขณะที่ครูผู้รับการนิเทศรับรู้ว่าคุณภาพการประเมินอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น ทั้งนี้ผู้วิจัยคิดว่าผู้นิเทศทุกคนมีหน้าที่หลักก็คือการประเมินผลการสอนจากการนิเทศ และการวางแผนการดำเนินงานด้านการนิเทศการสอน ซึ่งผู้นิเทศส่วนใหญ่มีตำแหน่งเป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และรองหัวหน้ากลุ่ม

สาระการเรียนรู้ และตำแหน่งดังกล่าวจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องวางแผนการดำเนินงานในการพัฒนาการเรียนการสอนของกลุ่มสาระการเรียนรู้ตลอดเวลา ตลอดจนทำหน้าที่พัฒนาคุณภาพครูผู้สอนให้มีคุณภาพที่ดี เพราะฉะนั้นผู้นิเทศจึงคิดว่าตนเองมีความสามารถในการประเมินและการวางแผนสูงที่สุด แต่ผู้รับการนิเทศอาจจะมองว่าผลการประเมินบางครั้งไม่มีความน่าเชื่อถือ เพราะผู้นิเทศไม่มีการเปิดเผยข้อมูลทุกครั้งที่จะประเมิน และการวางแผนการดำเนินงานต่างๆ ของผู้นิเทศส่วนใหญ่จะมีความล้าช้า และไม่มีการให้ผู้รับการนิเทศเข้ามามีส่วนร่วมทำให้ ผู้รับการนิเทศส่วนใหญ่ไม่สามารถเตรียมความพร้อมในการเข้ารับการนิเทศได้ดีเท่าที่ควร ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ สิริรักษา อมรไพศาลเลิศ (2555) ที่พูดถึงผลการวิจัยในปัญหาด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน พบว่า โรงเรียนขาดการแจ้งผลการประเมินให้ผู้ถูกประเมินทราบเป็นปัญหา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ การประเมินผลการปฏิบัติงานไม่เป็นธรรม และครูและบุคลากรที่ถูกประเมินไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดหลักเกณฑ์ ตามลำดับ ทั้งนี้โรงเรียนไม่ให้ความสำคัญกับผลการประเมินการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้นผู้วิจัยคิดว่าทักษะในด้านการประเมินและการวางแผนมีความสำคัญมากสำหรับผู้นิเทศ เพราะการประเมินจะช่วยให้ได้ข้อมูลย้อนกลับมาเพื่อพัฒนาการทำงานต่างๆ ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น เพราะฉะนั้นการประเมินจะต้องวางแผนให้ดีเพื่อที่จะได้เกิดระบบการทำงานที่ดีต่อไป และการทำงานในด้านนี้จะต้องเกิดจากการร่วมมือกันของคนในองค์กรด้วย ดังที่ รักชนก คำวัจฉา (2555) ได้กล่าวสรุปความสำคัญของการประเมินและการวางแผนไว้ว่า การประเมินจะช่วยให้แผนงานบรรลุวัตถุประสงค์ และมีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาอันเกิดจากผลกระทบของโครงการ ช่วยในการควบคุมคุณภาพของงานว่าการปฏิบัติงานนั้นจะบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใด ช่วยให้ได้ข้อมูลย้อนกลับจากผู้รับการประเมิน สร้างแรงจูงใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน และผลของการประเมินยังสามารถนำมาเป็นข้อมูลบ่งบอกถึงประสิทธิภาพและการทำงานซึ่งสำคัญในการวางแผน หรือการกำหนดนโยบายของผู้บริหารต่อไป

ในขณะที่ผู้รับการนิเทศมีความคิดว่าผู้นิเทศมีทักษะ ด้านพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสูงที่สุดคือการรับรู้ในทักษะดังกล่าวอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้นิเทศส่วนใหญ่เป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และรองหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งมีความใกล้ชิดกับผู้รับการนิเทศที่เป็นครูผู้สอนเช่นเดียวกัน ทำให้การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจึงอยู่ในเกณฑ์ที่สูง และผู้วิจัยคิดว่าทักษะในด้านดังกล่าวมีความสำคัญมากเพราะการทำงานต่างๆ นั้นต้องอาศัยการติดต่อสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ผู้นิเทศจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างทักษะในด้านของพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลให้เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน เพราะจะช่วยส่งเสริมการทำงานและสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานร่วมกันดังที่ Wiles, Kimball and Jhon, L.T. (1975) กล่าวว่าผู้นิเทศควรมีการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีคือ รู้จักสร้างบรรยากาศที่พึงพอใจในการปฏิบัติงาน ยอมรับนับถือบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลและทำความเข้าใจในความแตกต่างของแต่ละคน สนใจในปัญหาและความต้องการของครู และการให้ความช่วยเหลือแนะนำในด้านการสอนแก่ครูได้ตลอดจนมีความเป็นกันเองสร้างความคุ้นเคยแก่เพื่อนร่วมงานเพื่อประสิทธิภาพในการทำงานที่ดีขององค์กร

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ผู้บริหารควรส่งเสริม ให้ผู้นิเทศเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะของผู้นิเทศและการเลือกใช้เทคนิควิธีที่เหมาะสมกับบุคคลในการนิเทศการสอน
 2. ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ผู้นิเทศและครูผู้สอนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยอาจจัดให้มีการสัมมนาในกลุ่มนอกสถานที่ หรือการประชุมกลุ่มย่อยข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้มากขึ้น
- ข้อเสนอแนะในการทำงานวิจัยในครั้งต่อไป**

1. ศึกษาทักษะการนิเทศของผู้นิเทศในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือในโรงเรียนในสังกัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ศึกษาทักษะด้านอื่นๆที่มีความจำเป็นต่อการนิเทศการสอนเพิ่มเติม

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- ประทุม ศรีวะโร. (2548). *การศึกษาทักษะการนิเทศของผู้นิเทศตามการรับรู้ของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทาน*. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาบริหารการศึกษาศรีนครศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรียาภรณ์ วงศ์อนุตรโรจน์. (2548). *การนิเทศการสอน*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- รักชนก คำวังนัง. (2555). *การประเมินและวางแผนการประกันคุณภาพสถานศึกษา*. นครนายก: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครนายก.
- วัชรวิภา เล่าเรียนดี. (2548). *เทคนิคการจัดการเรียนการสอนและการนิเทศ*. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- ไทรยา สา และ สุดารัตน์ สารสว่าง. (2558). *กระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในเหตุการณ์สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในโรงเรียนอำเภอกองบินัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษายะลาเขต 1*. วารสารครุศาสตร์, 43(1), 128-138.
- สิรินภา ออมไพศาลเลิศ. (2555). *การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลของกลุ่มโรงเรียนสาธิตละอออุทิศ*. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 7(1), 145 – 158.
- สุทธนู ศรีไสย์. (2555). *หลักการนิเทศการศึกษา* (ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Good, C.V. (1959). *Attude Retrived Oterber 25,2009,from URL: <http://www.novabizz Ace/ Attude.htm>*.
- Good, C.V.. (1973). *Dictionary of education*. (3nd ed). New York: Mc. Graw - Hill.
- Glickman, C.D. (2004). *Supervision and Instructional leadership: A Developmental Approach*. (6th ed). Bacon: Allyn and Bacon.
- Good, C.V.. (2010). *Supervision and Instructional leadership: A Developmental Approach*. (8th ed). Bacon: Allyn and Bacon.
- Harris,Ben M. (1985). *Supervisory behavior in education*. (3rd ed.) Englewood Cliffs,N.J: Prentice Hall.
- Wiles, Kimball and Jhon, L.T. (1975). *Supervision for Better Schools*. (4th ed). Englewood cliffs,New Jersey: Prentice - Hall.